

کردستان

عکس : سعید محمودی از ناوه
مدیر هنری و طراحی : مهندس افشید فاطمی نظر
متن : محمد ابراهیم زارعی
ویراستار : هوشنگ انصاری
ترجمه : اسماعیل سلامی
خوشنویسی : اسرافیل شیرچی
تفکیک رنگ : محمود رسائی، هاشم تاجیک
حروفچینی : راحله محمودی
لیتوگرافی : فرایند گویا
چاپ : فروغ دافش
صداقی : گوهر
چاپ اول بهار ۱۳۸۴
تیراژ ۳۰۰۰ نسخه
شابک : ۹۶۴-۷۶۱۰-۰۵-X

خانه فرهنگ و هنر گویا
تهران - خیابان کریمخان زند - پلاک ۱۳۹
تلفن : ۸۸۲۸۴۵۳، ۸۲۱۲۴۲۱
فکس : ۸۸۴۲۹۸۷
www.Gooyabooks.com
E-mail: info@Gooyabooks.com

محمودی ازناوه، سعید، ۱۳۴۶ - ، عکاس
کردستان / عکس سعید محمودی ازناوه؛ متن محمدابراهیم زارعی؛
ویراستار هوشنگ انصاری؛ ترجمه اسماعیل سلامی. -- تهران : خانه
فرهنگ و هنر گویا، ۱۳۸۴.
۲۱۶ ص: مصور، عکس.

ISBN: 964-7610-05-X

فارسی - انگلیسی.
فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
۱. عکسها -- ایران -- کردستان . ۲. عکسها -- ایران.
الف. زارعی، محمدابراهیم، ۱۳۴۲ - . ب. سلامی، اسماعیل، ۱۳۴۶ - ،
مترجم. ج. عنوان.

۷۷۹ / ۹۹۵۵۳۳

TR ۶۵۴ / م۳ ک۴
۱۳۸۴

م۸۴-۲۳۸۹

کتابخانه ملی ایران

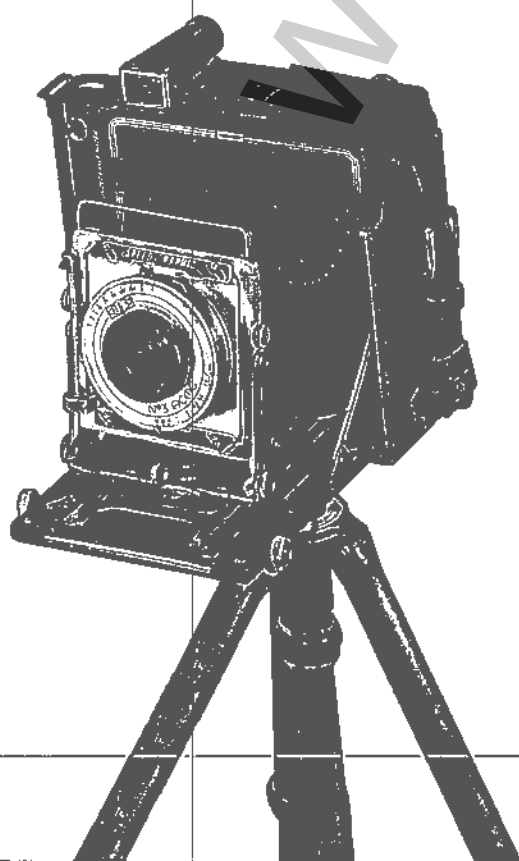
سعید محمودی از ناوه عکاسی را از سال ۱۳۶۸ همزمان با تحصیل در رشته حفاظت و مرمت آثار تاریخی آغاز کرد. عکاسی معماری، دلمشغولی اصلی اوست - هرچند عکاسی از زندگی و طبیعت ایران نیز از نگاهش دور نمانده است.

کارنامه بیش از شانزده سال زندگی هنری او در معرفی فرهنگ و تمدن غنی کشورمان؛ حضور در بیش از پنجاه نمایشگاه گروهی عکس در ایران، هلند، اسپانیا، ترکیه و برگزاری سیزده نمایشگاه انفرادی طی سال های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۳، چاپ آثار در نشریات متعدد ایرانی و خارجی و کتاب های ایران شناسی و نیز به صورت پوستر، کارت پستال و ... است.

محمودی از ناوه سال ۱۳۷۸ در ارزشیابی هنرمندان ایران، درجه عالی عکاسی را از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران دریافت کرده است.

کتاب های چاپ شده:

- ۱- فهرست کتب ادبی و عرفانی کاخ گلستان، ناشر کاخ گلستان، ۱۳۷۵
- ۲- شاهنامه های ایران، سفارت جمهوری اسلامی ایران در آلمان، ۱۳۷۵
- ۳- کاشان مروارید کویر، انتشارات یساولی، ۱۳۷۷
- ۴- تخت جمشید، بارگاه تاریخ، انتشارات یساولی، ۱۳۷۸
- ۵- زیبایی های ایران، انتشارات یساولی، ۱۳۷۹
- ۶- کاخ گلستان، انتشارات زرین و سیمین، ۱۳۷۹
- ۷- ماسوله، انتشارات یساولی، ۱۳۸۱
- ۸- مصحف ایران، انتشارات مانوسکا کلن آلمان، ۱۳۸۲
- ۹- معماری ایران (در دست چاپ)، انتشارات یساولی
- ۱۰- ایبانه (در دست چاپ)، انتشارات یساولی
- ۱۱- یزد (در دست چاپ)، انتشارات گویا

آغاز اندیشه و تحقیق برای عکاسی کتاب کردستان به واسطه سفرهایم به ماسوله باز می گردد. در راه با همسفری درباره ی عکاسی کتاب ماسوله صحبت می کردم، مرا به (هزار ماسوله ی) کردستان سمت و سوق داد... از ناگفته های این سرزمین اهورایی پس از آغاز سفرهایم بسیار آموختم و در آمیزش با طبیعت و هم گفتاری با مردم صدیق و نیک اندیش اش، رنگ نشاط و زندگی را به گونه ای، تازه تر یافتم. آهنگ و نوای کردستان را با نسیم بهاری و سوز زمستانی به عمق جان و دل سپردم و معنی پیچ و خم جاده را در پشتکار مردم همیشه در راه کردستان تجربه کردم؛ همراه شدم و همراهیم کردند. ماحصل کارم را به شما هموطنان کرد تقدیم می دارم.

۶

با تشکر از آقای محمدابراهیم زارعی ریاست محترم سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان کردستان که گردآوری متن کتاب را بر من منت داشتند و همراهی دیگر همکارانم خصوصاً آقای محسن علوی معاونت فرهنگی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کردستان و همینطور دوستان و خانواده های محترم آقایان زاهد قادری، فرید رضایی، سیوان عمرانی، بهمن شهبازی، سعید سبحانی و جمال فتاحی. با تشکر از آقای اسد بیگی فرماندار محترم بانه و دیگر همکارانشان. آقای اقبال عزیزی که ترجمه کردی و اسماعیل سلامی که ترجمه انگلیسی متن کتاب را انجام داده اند، آقای رفاهی ریاست محترم اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی بانه و تمامی اهالی باصفای کردستان که سرانجام این کار بدون همراهی آنان میسر نبود. و در نهایت آنچه سرانجامی به کار ما بخشید همت عالی جناب آقای ناصر میرباقری بود که زحمت چاپ و انتشار این کتاب را بر عهده گرفتند. و با تشکر ویژه از استاد ارجمند آقای هوشنگ انصاری که زحمت ویراستاری این کتاب را بر عهده داشته اند و همچنین آقای مهندس افشید فاطمی نظر که مدیریت هنری، طراحی و صفحه آرایی کتاب را عهده دار بودند. همچنین از آقایان جواد نجف علیزاده و همایون امیر یگانه سپاسگزاری و قدردانی می گردد.

همچنین از عوامل فنی چاپ کتاب، آقایان محمود رسایی و هاشم تاجیک در قسمت تفکیک رنگ، آقایان شعبان افضل، وحید فرشاد صفت، محمدرضا فراهانی، شهرام رزاقی، اصغر حقیقی، مهدی جلالی و خانم مژگان صفری همچنین در ترابری و تدارکات آقایان علیرضا جعفری و بهمن توسلی و خانم منصوره قبادی، در چاپ آقایان عسگری و عرب، در صحافی جناب آقای ساجدی، در قابسازی جناب آقای ابریشمی و دیگر دوستان تشکر می نمایم.

سعید محمودی ازناوه
فروردین ۱۳۸۴

استان کردستان

موقعیت و وسعت: استان کردستان با مساحتی برابر ۲۸۲۳۵ کیلومتر مربع در غرب کشور پهناور ایران واقع شده است که از شمال به استان آذربایجان غربی و زنجان و از مشرق به استان همدان و بخش دیگری از استان زنجان، از جنوب به استان کرمانشاه و از مغرب به کشور عراق محدود است. مرکز این استان شهر سنندج است و از شهرهای مهم دیگر سقز، قروه، بیجار، مریوان، دیواندره، کامیاران و بانه است.

کردستان را می‌توان از نظر زمین‌شناختی و عوامل موثر زمین‌ساختی، به سه ناحیه کاملاً مشخص تقسیم نمود که تقریباً به موازات یکدیگر و به موازات رانش زاگرس گسترش یافته و در پیدایی ناهمواری‌های استان نقش موثر داشته است. این سه ناحیه عبارتند از:

الف) ناحیه شرقی و جنوب شرقی: تمامی منطقه قروه، بیجار، تکاب را در بر گرفته است و حد غربی آن را می‌توان محور کرمانشاه، سنندج، دیواندره و دشت اوباتو فرض نمود. از نظر زمین‌شناسی این ناحیه کاملاً متأثر از روندهای حاکم و زمین‌شناسی کامل ایران مرکزی است.

ب) ناحیه مرکزی و شمالی: در واقع ادامه کوههای غربی است. حد جنوبی این ناحیه تقریباً تا محور سنندج-مریوان ادامه دارد و در شمال به ادامه روندهای حاکم بر آذربایجان غربی پیوسته و در حقیقت از نظر زمین‌شناسی دنباله جریانات و پدیده‌های حاکم بر شرق ترکیه، آذربایجان غربی و شمال کردستان عراق است.

ج) ناحیه جنوب و جنوب غربی: به طور کلی منطقه جنوب مریوان را به موازات روند اصلی زاگرس تشکیل داده، تقریباً به موازات محور کامیاران-مریوان ادامه داشته و به کوههای بیستون در کرمانشاه متصل می‌شود. این ناحیه را می‌توان زاگرس شمالی نامگذاری کرد و از نظر تکامل زمین‌شناسی کاملاً متأثر از روندها و ارتفاعات حاکم بر زاگرس است.

مهمترین کوههای سلسله جبال (زاگرس) در ناحیه کردستان عبارتند از:

برانان در شرق، چهل‌چشمه یا چهل‌چمه به ارتفاع (۳۱۷۳ متر) در غرب دیواندره، قره داغ (۳۱۲۰ متر) در شمال بیجار کوه حوله (۲۶۶۵ متر) در میان گاورود و کامیاران، کوه پسر محمود (۲۶۴۲ متر) میان نجف‌آباد بیجار، کوه گوژه (۲۶۶۶ متر) میان دهگلان و سنندج، کوه آبیذر (۲۵۵۰ متر)، سنندج، کوه پیر (۲۲۵۰ متر) میان قروه و سنقر کلیایی و کوه بزرگ شاهو (۳۲۲۵ متر) که بلندترین کوهستان استان است.

آب و هوای کردستان: اقلیم استان کردستان به علت کوهستانی تحت دو عامل بارز خشکی تابستان و سرمای زمستان قرار دارد، عامل بارندگی، دما، محیط طبیعی و توپوگرافی در مجموع و در ارتباط با یکدیگر اکوسیستم استان را به وجود آورده‌اند که ویژگیهای خاصی را دارد. به همین دلیل بخش وسیعی از استان در شرایط آب و هوایی کوهستانی سرد و یا مدیترانه‌ای با باران بهاره قرار دارد. شرایط آب و هوایی کردستان، بر تجزیه خاک، چگونگی رویش گیاه، گسترش علفزار، شرایط مساعد توسعه دیم‌زار، مناطق مناسب و معیشت شبانی و گله‌داری و گسترش جنگل و باغداری نقشی تعیین‌کننده دارد. عامل ارتفاع و توپوگرافی در شکل‌گیری اقلیم هر ناحیه موثر است و می‌تواند در جهت تغییر مسیر باد، کاهش یا افزایش سرعت باد، جلوگیری یا تسهیل هجوم توده‌های هوای سرد بسیار موثر باشد، میزان بارندگی در استان کردستان از غرب بر شرق به دلیل وجود دیواره کوهستانی کوههای این ناحیه که مانع نفوذ جریانه‌های وارده از غرب به داخل فلات می‌شود، کاهش می‌یابد.

کوهها و رودخانه‌های استان: استان کردستان از نظر ویژگیهای محیط طبیعی و بوم جغرافیایی دارای فضاها و سیمای گوناگونی بوده که عبارتند از:

۱- کوهها: کوهها هم دربر گیرنده چراگاه‌های وسیع و هم دارای پوشش جنگلی است. کوههای کردستان از گذشته دور تاکنون بعنوان سرچشمه چندین رودخانه بزرگ کشور بوده است.

۲- دشتها: کردستان به علت تراکم زیاد کوه، فاقد دشتهای وسیع است. در نواحی مرکزی و غربی دشتهای کوچک وجود دارد. ۳- تپه‌ها، حدود ۱۹٪ استان را تپه‌ها فرا گرفته است. این بخش در استان در گذشته تماماً زیر پوشش مراتع استپی و جنگلهای بلوط بوده و مهمترین مراتع و چراگاههای استان را تشکیل می‌داده است که گسترش آن در مناطق شرقی است.

۴- فلات‌ها، حدود ۲۱٪ وسعت استان را به خود اختصاص داده است. این اراضی در گذشته بعنوان چراگاه مورد استفاده دامداران دمنشین و کوچ‌نشین قرار میگرفت و در حال حاضر بیشتر آن به زراعت دیم و مقداری اندک به زراعت‌های آبی اختصاص یافته است و گسترش در بخش شرقی تا شمالی استان است.

۵- دشت‌ها: کوههای کردستان به علت تراکم زیاد کوهها، فاقد دشتهای وسیع هستند، در استان بویژه در نواحی مرکزی و غربی دشتهای کوچک وجود دارد. در برخی نواحی در قروه-گروس، کامیاران، مریوان و دیواندره دشتهای بزرگ و قابل توجه وجود دارد بطور کلی دشتهای استان حدود ۴/۵٪ از استان را فرا گرفته است.

۶- رودها: در متن آمده

سفید رود (سپیدرود) از کوههای سیسر سرچشمه گرفته و از ناحیه آذربایجان گذشته و به بلاد دیلم وارد شده از آنجا به دریای طبرستان می‌ریزد.

در باره رودخانه زرینه‌رود آمده است که در دوره ایلخانی آن را (جغتو) خوانده‌اند و پیش از سال ۱۳۲۰ از طرف فرهنگستان به (زرینه رود) تغییر یافته و سرچشمه آن از کوههای چهل چشمه است. زرینه رود پس از پیوند با رودخانه‌های خورخوره و ساروق و چند شاخه دیگر به دریاچه ارومیه می‌ریزد. آب چغتو از کوههای کردستان به حدود دیه سیاه کوه برمی‌خیزد و بر ولایت مراغه گذشته و به آب صناعی‌رود و آب جغتو در دریای شور می‌ریزد، طولش بیست فرسنگ باشد.

رودخانه خورخوره: این رودخانه از فلات اوباتو و شمال کوه چهل‌چشمه سرچشمه گرفته و از جنوب به شمال به موازات حاشیه شرقی رودخانه